

Universitatea Nationala de Arte din Bucuresti
Facultatea de Arte Plastice
Catedra Tehnico-Teoretice
Anul I Master
Durata: 2 ore curs +1 ora seminar
Conf. univ. dr. Constantin Aslam

Programa cursului

Estetica continentală.

Concepte, teme dominante si programe de analiza

I Intenții pedagogice si obiective urmarite

Programa cursului, *Estetica continentală. Concepte, teme dominante si programe de analiza* a fost inspirata de faptul ca, pretutindeni in lume, in universitati mai mari sau mai mici, unele discipline filosofice, intre care si estetica filosofica (estetica teoretica sau filosofia artei) sunt gandite si predate in doua mari genuri sau traditii (stiluri) de gandire: genul sau stilul analitic de gandire, numit si anglo-saxon, si stilul continental, sau traditia continentală de gandire. Aceasta distinctie nu este una strict geografica asa cum initial parea. In ultima vreme, aceasta distinctie transcende geografia, intrucat atat in Anglia cat si in SUA exista un important curent de filosofie continentală, in vreme ce pe „batranul continent”, exista adepti ai esteticii analitice. Prin urmare, „analitic” si „continental” se refera la un mod de a intelege si practica cercetarea filosofico-estetica, la o modalitate de ordonare a continuturilor de gandire, de configurare a tematicii, precum si a metodelor de investigare si evaluare a problemelor legate de estetica filosofica.

Programa cursului propune o radiografie a stilisticii gandirii estetice continentale, dispusa in doua semestre, cu tematici distincte si, fireste, complementare in interiorul acestui gen de a gandi si practica estetica.

In primul semestrul, cursul propune o analiza a conceptelor fundamentale si a marilor tratate de estetica care au configurat, la nivel identitar, stilul estetic continental. Sunt analizate, apoi, doua dintre cele mai importante abordari specifice esteticii continentale, respectiv, abordarile fenomenologice si hermeneutice.

In cel de-al doilea semestru, sunt analizate datele celei mai importante dezbaterii de la sfarsitul secolului al XX-lea si inceputul secolului al XXI-lea, respectiv, disputa modernitate – postmodernitate.

Programa propune apoi o prezentare a temelor estetice impune de specificul abordarilor ontologice, psihanalitice, critice si communicationale ilustrate de personalitati de prima marime, abordari ce se constituie in adevarate marci ale stilului continental de a practica analizele teoretice ale artei si valorii estetice.

Astfel, prezenta programa de estetica continentală se aliniaza nevoii de constituire, prin Procesul Bolagna, a unui spatiu european de invatamant superior, configurat de obiective, continuturi si metode de invatamant compatibile intre tarile membre ale Uniunii Europene.

II Obiective

(1) Obiective general teoretice:

- informarea asupra celor mai importante interogatii, teme si probleme care contureaza universul teoretic al esteticii continentale;
- informare asupra cartilor fondatoare ale esteticii continentale si insusirea modalitatilor lor de a structura teoretic universul artistic implicat;
- insusirea modelelor paradigmatic de practicare a analizelor teoretice specifice esteticii continentale si intelegerea mutatiile care s-au produs in gandirea despre frumos si arta, in schimbarea criteriilor de analiza si evaluare a mesajului artei;
- corelarea conceptelor filosofico-estetice dobandite cu activitatea artistica si teoretica implicata in elaborarea disertatiei de absolvire;

(2) Obiective metodologice:

- exersarea capacitatii de evaluare critica a programelor de analiza concurente specifice esteticii continentale;
- formare si cultivarea deprinderilor de argumentare pro si contra in legatura cu diversele abordari ale esteticii continentale;
- insusirea de tehnici de lucru cu resursele bibliografice si de redactare a unui referat stiintific;

(3) Obiective operationale:

- definirea categoriilor si a conceptelor fundamentale ale abordarilor teoretice pe care le subsumeaza estetica continentala;
- proiectarea de corelatii intre abordarile teoretice specifice esteticii continentale si marile curente si stiluri de creatie in artele vizuale;
- exersarea analizei si evaluarii critice a abordarilor esteticii continentale;
- surprinderea fundamentelor si a supozitiilor estetice asumate in propria lucrare de disertatie;

III Continutul programei

Semestrul I

Estetica continentala.

Concepte fundamentale. Mari tratate. Abordari fenomenologice si hermeneutice

I Introducere. Constituirea traditiei continentale in estetica

1. Lucrarile fondatoare de filosofie si estetica filosofica contemporana: Herbert Schnädelbach despre: Ludwig Wittgenstein: *Tractatus logico-philosophicus*, George Lukács: *Istorie si constiinta de clasa*, Martin Heidegger: *Fiinta si timp*.

2. Conceptul de estetica continentala. Luc Ferry: originile esteticii continentale. Estetica continentala *versus* estetica analitica. Periodizare. Principalele paradigme continentale ale artei si frumosului: *fenomenologia, hermeneutica, criticismul si estetica comunicationala*.

3. Constituirea traditiei continentale in secolul XVIII si inceputul secolului al XIX-lea: Teoria aparentei la Johann Heinrich Lambert si Alexander Baumgarten; Tentatia clasicismului: Winckelmann - *Consideratii asupra imitarii operelor grecesti in pictura si sculptura*. Amurgul frumosului: a) b) Gotthold Ephraim Lessing si datele unei estetici a uratului; b) Kant – Analitica frumosului si sublimului in contextul judecatii de gust; c) Friedrich Schlegel – Criza gustului si noile concepte estetice: noutatea, interesantul, impresionantul, picantul etc.

4. Traditia continentala de la inceputul secolului al XIX-lea si pana la inceput de secol XX.

Conceptul artei in dezbatere: a) Hegel: *Prelegerile de estetica* si nasterea paradigmei istoriste; b) Schopenhauer: teoria suferintei si a sublimarii artistice; c) Marx: arta ca instrainare, reificare si forma ideologica. Nietzsche: arta intre concepte polare – apolinic si dionisiac; vointa de putere si teoria geniului.

5. Artele vizuale in centrul dezbaterii estetice la inceputul secolului al XX-lea: inventarea modernitatii artistice. Art nouveau si modernitate. Rupturi si continuitati artistice: Wassily Kandinsky (spiritualul in arta), Marcel Duchamp (arta ca artefact), Malevici (manifestul suprematismului) Giorgio de Chirico (pictura metafizica), Scoala Bauhaus, Breton (manifestul suprarealismului). Henri Bergson – programul filosofic al intuitionismului estetic.

6. Cultura, valoare, stil – concepte fundamentale in dezbaterile estetice in prima jumatate a secolului al XX-lea.

Precursori: a) Buffon – „Le style c’est l’homme même”; b) Johann Winckelmann – conceptul de evolutie a stilurilor; c) Goethe – conceptul de maniera si stil; Morfologia culturii si conceptele de stil artistic si stil cultural. Mari sinteze: Heinrich Wölfflin, *Principii fundamentale ale artei*, O. Spengler – organicismul culturii si artei; Frobenius – conceptul de *paideuma*, Lucian Blaga: *Filosofia stilului*; Tudor Vianu *Stil si destin*

7. Dezbaterile estetice in scolile neokantiene.

Scoala de la Marburg: Teoria simbolica a artei la E. Cassirer; N. Hartman – Ontologia regionala a frumosului; Scoala de la Baden: Teoria autonomiei valorilor. Rickert – arta ca fenomen de valoare.

8. Estetica si stiintele spiritului. Dilthey si filosofia vietii. Stiinte ale naturii (explicatie) *versus* stiinte ale spiritului (intelegere). O triada ce va face istorie: traire, expresie, intelegere. Dilthey – un precursor al hermeneuticii si fenomenologiei. Conceptele comprehensiunii: valoare, scop, semnificatie, temporalitate, modelare, structura. Arta si spirit obiectiv. Georg Simmel: estetica si modernitate – valoarea si banii.

II. Epoca marilor tratate de estetica.

9. Benedetto Croce. Estetica privita ca stiinta a expresiei si lingvistica generala. Precizari conceptuale - triada: concept-intuitie–expresie. Structura argumentativa: Intuitie si arta; Deosebirea dintre frumos si urat; Critica hedonismului estetic; Frumosul natural *versus* frumosul estetic. Critica clasificari artei; Identitatea lingvisticii cu estetica.

10. Nicolai Hartman. Estetica. Frumosul ca obiect universal al esteticii. Ontologia obiectului estetic. Concepte fundamentale: Perceptia, intuitia si placerea in estetica; structura obiectului estetic: dubla modalitate a intuirii, teoria planului prim si a planului din spate; Frumosul in natura si in lumea omului; Valori si genuri ale frumosului; Categoriile estetice.

III. Estetica in interpretari hermeneutice

11. Hermeneutica artei. Schleiermacher: Interpretarea gramatica si interpretarea psihologica in hermeneutica. O lucrare fondatoare: Paul Ricœur - *Eseuri de hermeneutica* – „hermeneutica suspiciunii”: „limbajul nu spune exact ceea ce spune”. Gianni Vattimo: hermeneutica – noua „koiné” Emmanuel Levinas: hermeneutica alteritatii. Limbajul artelor plastice si modelul textului interpretativ.

12 Mutatia ontologica a hermeneuticii. Hans-Georg Gadamer si conceptul „eficacitatea traditiei”. Arta ca forma de cunoastere. Cercul hermeneutic si teoria orizonturilor. Structura argumentativa a unei carti revolutionare: *Adevar si metoda*. Cotitura hermeneutica in estetica – consecinte actuale.

IV. Estetica fenomenologica. O triada in estetica: obiect, valoare, traire

13. Filosofie si estetica fenomenologica. Inceputurile : Brentano – conceptul de constiinta intentionala. Edmund Husserl: fenomenologia – metoda de investigatie a actelor de constiinta. Pasii metodei: punerea intre paranteze; reductia eidetica, reductia transcendentala, intuitie si evidenta. Lester K. Born: fenomenologia este o filosofie planetara: etape, directii, domenii de analiza; Max Scheler – teoria valorilor date in experienta.

14. Varste ale esteticii fenomenologice in Franta. Roman Ingarden: Conceptul de estetica fenomenologica; Mikel Dufrenne – Fenomenologia experientei estetice; Paul Ricœur, *La scoala fenomenologiei*, Maurice Merleau Ponty: *Ochiul si spiritul* - fenomenologia perceptiei artistice.

Semestru II

Estetica continentală. Disputa modernitate - postmodernitate

Abordari ontologice, psihanalitice, critice si comunicationale.

I. Gandirea estetica a lui Martin Heidegger

1. Fundamentele filosofice ale esteticului. Ontic si ontologic – conceptul de ontologie fundamentala; Analitica *Dasein*-ului. Arta si aletheia - caracterul original al artei. Estetica lui Nietzsche in interpretarea lui Heidegger.

2. Originea operei de arta. Interpretarile unei carti fondatoare. Conceptele: origine, arta, ustensil; opera de arta ca „odihna in sine” si punerea adevarului in „intruchipare”. Interpretari in cheie heideggeriana: Walter Biemel - Picasso si incercare de explicare a poliperspectiviei.

3. Influenta lui Heidegger in Franta. Estetica si existentialism. Jean Paul Sartre, *Schita pentru o teorie a emotiilor*, Gabriel Marcel – Imaginatie si imaginar in arta; Emmanuel Levinas – Recuperarea „Celuilalt” ca fapt etic si estetic.

II Estetica critica si comunicationala

4. Inceputurile. Dimensiunea sociala a artei si programul critic neomarxist la Georg Lukacs si W. Benjamin; Teoria „fetisismul marfii” in arta: conceptele de „reificare” si „pierdere a aurei”.

5. Scoala de la Frankfurt. Max Horkheimer, Herbert Marcuse, Theodor W. Adorno, Erich Fromm, Jürgen Habermas. Teoria distributiei inegale a resurselor si puterii. Dialectica negativitatii. Teme critice de analiza: arta in contextul societatii hedoniste; arta si revolutie; caracterul de marfa al artei; arta ca forma de manipulare; teoria omului unidimensional in societatea represiva.

6. Theodor W. Adorno: arta intre critica societatii si promisiune a unei noi lumi. *Teoria estetica* – ultima mare sinteza a esteticii obiectului in secolul al XX-lea. Nou si traditie in arta. Artă obiect de consum, dar si fenomen contestatar. Supravietuirea sublimului: puterea de a spune „Nu!”. Formalism si continut de adevar in arta. Judecata de valoare si sondarea supozitiilor proprii artei moderne.

7. Artă in universul comunicării si globalizării lumii. Jürgen Habermas – ratiunea se intrupeaza in actiunea comunicationala. Dimensiunile etice ale esteticii – critica lui Kant. Jean Baudrillard:

Societatea de consum si cultura mediatica; Artă intre simbol si fantasma - „Diavolul din imagine”. Gilles Lipovetsky: artă ca bunastare emotionala; Artă intre obsesia performantelor si placerea simturilor; Analize estice ale esteticii: *homo aestheticus* este pe cale de disparitie?

III Estetica psihanalitica

8. Teoria impuritatii spiritului si conceptul inconstientului. Freud: Despre valoarea biologica si sexuala a artei; *Complexul Oedip*: artă intre *Eros* si *Thanatos*; Artă ca placere estetica; Jaques Lacan: obiectul favorit si teoria privirii. Estetica psihanalitica – o hermenutica a explorării artei prin simboluri onirice.

9. Artă in contextul noologiei abisale. Karl Gustav Jung: relevanta teoriei arhetipurilor in artă. L Blaga: conceptele fundamentale ale filosofiei artei: inconstient, personanta, stil, categorii stilistice, matrice stilistica. Spatiul mioritic in pictura.

IV Estetica in contextul disputei modern-postmodern.

10. Biografia unor termeni controversati. Modern, postmodern, postmodernitate postmodernism. Matei Calinescu: cele cinci fete ale modernitatii - *modernism*, *avangarda*, *decadenta*, *kitsch*, *postmodernism*. Charles Jencks – genealogia termenului postmodernism. Cassirer – caracteristici ale modernitatii in estetica. Modernitate in sens teoretic *versus* modernitate in sens artistic.

11. Origini postmodernismului. Un binom incapatanat: „*Atunci*” versus „*Acum*”. Criza rationalitatii si disolutia paradigmelor explicative. Atitudini si valori: pesimism, relativism, antiistorism. Repere filosofico-estetice: Friedrich Nietzsche - Nihilismul european si reevaluarea tuturor valorilor; Generalizarea criticii: critica iluminismului si a ratiunii; critica ideilor moderne de stiinta, cunoastere si metoda; critica esteticii moderne. Epuizarea mesajului artistic al artei si critica ideii de progres. Habermas: *Modernitate versus postmodernitate*. Andreas Huyssen: *Harta postmodernismului*.

12. Ipostaze ale stilului postmodern de gandire. Pluralismul si eclecticismul, refuzul traditiei, disolutia operei de artă, moartea autorului si problema antiesteticeului. Conceptele postmodernitatii in viziunea lui Gianni Vattimo: *dialectica*, *diferenta*, *gandire slaba*, *disolutia subiectului*, *adevarului si universalitatii*.

13. Stilistica gandrării artistice postmoderne in proiecte complementare. Thierry de Duve – *Kant dupa Duchamp*; J. Derrida: *Adevarul in pictura* – critica logocentrismului si metoda deconstructiei; Michel Foucault: *Analiza discursului - artă si putere*, Jean-François Lyotard: *Sfarsitul metanaratiunilor - Dupa sublim*. Starea esteticii, Gilles Deleuze: *Teoria diferentei si critica reprezentării*.

14. Modernism si postmodernismul in artă. Despartirea de realism - criza figurativului si reprezentării. Avangarda – un conflict manifest: practici artistice *versus* teorii estetice Disolutia originalitatii: W. Benjamin – reproductibilitatea tehnica a artei. Moartea artei? Duchamp – cazul Richard Mutt. Hans Belting – termenii discursului echatologic al artei. Putem gasi un criteriu de

demarcatie dintre arta si nearta? Dan Eugen Ratiu - Criza artei *versus* criza esteticii filosofice: evaluari actuale.

IV Evaluare

Semestrul I: activitate de seminar: referate, participari semnificative la dezbateri, traduceri, 30%; Referat, 70%

Semestrul II: activitate de seminar: referate, participari semnificative la dezbateri, traduceri, 30%; Referat, 70%

V Bibliografie:

1. Lucrari fundamentale

Immanuel Kant, *Critica Facultatii de Judecare*, Bucuresti, Editura Stiintifica si Enciclopedica, 1981;
G.W.F. Hegel, *Prelegeri de estetica*, I, Bucuresti, Editura Academiei, 1972, *Introducere*, p.7-75;
Diviziune, p.76-96; *Frumosul artistic sau idealul*, pp.99-284
Ernst Cassirer, *Filosofia luminilor*, Pitesti, Editura Paralela 45, 2003, cap. *Problemele esteticii*, p. 260-335; Thomas Mann, *Schopenhauer*, in vol. *Arthur Schopenhauer, Scrieri despre filosofie si religie*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1955, p. 9-72; Christopher Janaway, *Schopenhauer*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1998, cap. *Arta si ideile*, p. 84-102;
Fr. E. Schleiermacher, *Hermeneutica*, Editura Polirom, Iasi, 2000;
Friedrich Nierzsche, *Nasterea tragediei* in vol. *De la Apolo la Faust* Bucuresti, Editura Meridiane, 1978;
Friedrich Nierzsche, *Vointa de putere*, Oradea, Editura Aion, 1999;
Wilhelm Dilthey, *Constructia lumii istorice in stiintele spiritului*, Cluj, Editura Dacia, 1998;
Croce, Benedetto, *Estetica privita ca stiinta si lingvistica generala*, Bucuresti, Editura Univers, 1971;
Nicolai Hartman, *Estetica*, Bucuresti, Editura Univers, 1974;
Alois Riegl - *Istoria artei ca istorie a stilurilor*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1998;
Theodor Adorno, *Estetica*, Pitesti, Editura Paralela 45, 2005;
Martin Heidegger, *Originea operei de arta*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1995;
Paul Ricœur, *Eseuri de hermeneutica*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1995;
Paul Ricœur, *La scoala fenomenologiei*, Editura Humanitas, Bucuresti, 2007;
Hans-Georg Gadamer, *Adevar si metoda*, Bucuresti, Editura Teora, 2001;
Hans-Georg Gadamer, *Actualitatea frumosului*, Editura Polirom, Iasi, 2000;
Luc Ferry, *Homo aestheticus: inventarea gustului in epoca democratica*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1997;
Georg Simmel, *Contributii la estetica, Despre personalitati artistice*, in vol. *Cultura filosofica*, Bucuresti, Editura Humanitas, 2003;
Dufrenne, Mikel, *Fenomenologia experientei estetice*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1976
Maurice Merleau Ponty, *Fenomenologia perceptiei*, Editura Aion, 1999,
Maurice Merleau Ponty, *Ochiul si spiritul*, Cluj, Casa Cartii de Stiinta, 1999;
Thierry De Duve, *In numele artei. Pentru o arheologie a modernitatii*, Cluj-Napoca, Idea Design & Print, 2001;
Emmanuel Levinas, *Intre noi. Incercare de a-l gandi pe Celalalt*, Bucuresti, Editura All, 2000;
Walter Benjamin, *Iuminari*, Bucuresti, Editura Univers, 2000;
Tudor Vianu, *Estetica*, Bucuresti, Editura pentru Literatura, 1968;
Alexandru Dima, *Gandirea romaneasca in estetica*, Cluj, Editura Dacia, 2003;
Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, Bucuresti, Editura Minerva, 1987;

2. Sinteze:

Guido Morpurgo-Tagliabue, *Estetica contemporana*, Vol. 1+2, Bucuresti, Editura Meridiane, 1976
Jan Bialostocki, *O istorie a teoriilor despre arta*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1977;

Katharine Everett Gilbert, Helmut Kuhn, *Istoria esteticii*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1972;
Florence Beigel, *Filosofia artei*, Iasi, Editura Institutul European, 2002;
Umberto Eco (coordonator), *Istoria frumusetii*, Bucuresti, Editura RAO, 2006;
Umberto Eco (coordonator), *Istoria uratului*, Bucuresti, Editura RAO, 2007;
Thierry De Duve, *Kant dupa Duchamp*, Cluj-Napoca, Idea Design & Print, 2003;
Wassily Kandinsky, *Spiritualul in arta*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1994;
Eric Protter, *Pictori despre pictura*, texte alese si adnotate de Eric Protter si intregite cu texte ale unor artisti romani de Stefan Stoenescu, Bucuresti, Editura Meridiane, 1972;

Wladyslaw Tatarkiewicz, *Istoria esteticii*, vol. I-IV, Bucuresti, Editura Meridiane, 1978;
Wladyslaw Tatarkiewicz, *Istoria celor sase notiuni*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1981;
Anca Oroveanu, *Psihanaliza in raporturile ei cu traditia europeana a teoriei artei*, Bucuresti, Editura Meridiane, 2000;
Ruxandra Demetrescu, *Arta si cunoastere*, Bucuresti, Editura Fundatiei Pro, 2005;
Mirela Preda Sanc, *Arta video-digitala*, Bucuresti, Editura Coresi, 2005;
Marin Gherasim *A patra dimensiune*, Pitesti, Editurii Paralela 45, 2005
Alexandru Chira. *Cuvinte pentru ochi. Eseuri, dialoguri, articole*, Bistrita, Editura Charmides, 2007;
Mihai Manescu *Mental si senzorial – identitate vizuala in secolul XX*, Bistrita, Editura Aletheia 2006;
Florin Stoiciu, *Materialitatea in gravura. Tehnici si maniere*, Bucuresti, Editura Tehnica, 2007.

3. Bibliografie - Arta in contextul disputei modernitate – postmodernitate

Matei Calinescu, *Cinci fete ale modernitatii : modernism, avangarda, decadenta, kitsch, postmodernism*, Bucuresti, Editura Univers, 1995, ed. II, Iasi, Editura Polirom, 2005;
Jürgen Habermas, *Discursul filosofic al modernitatii. 12 Prelegeri*, Bucuresti, Editura All, 2000;
Michel Maffesoli, *Clipa eterna. Reintoarcerea tragicului in societatile postmoderne*, Bucuresti, Editura Meridiane, 2003;
Jean François Lyotard, *Conditia postmoderna. Raport asupra cunoasterii*, Bucuresti, Editura Babel, 1993;
Jean François Lyotard, *Inumanul - conversatii despre timp*, Cluj-Napoca, Idea Design & Print, 2002;
Maria Sabina Draga, *Spre o estetica a identitatii culturale*, Bucuresti, Editura Universitatii din Bucuresti, 2003;
David Harvey, *Conditia postmoderna. O cercetare asupra originilor schimbarii culturale*, Timisoara, Editura Amarcord, 2002;
Steven Connor, *Cultura postmoderna. O introducere in teoriile contemporane*, Bucuresti, Meridiane, 1999;
Dan Eugen Ratiu, *Disputa modernism-postmodernism. O introducere in teoriile contemporane asupra artei*, Cluj-Napoca : Dacia, 2001;
Dan Eugen Ratiu, *Moartea artei? O cercetare asupra retoricii eschatologice*, Cluj-Napoca : Casa Cartii de Stiinta, 2000;
Sandra Dungaciu, *Georg Simmel si sociologia modernitatii. Elemente pentru o teorie sociala a postmodernitatii*, Cluj-Napoca, Dacia, 2003;
Dan Grigorescu, *Intre cucuta si Coca-Cola. Note despre amurgul postmodernismului*, Bucuresti, Editura Minerva, 1994;
Jean Baudrillard, *Societatea de consum. Mituri si structuri*, Bucuresti, Editura Comunicare.ro, 2005;
Gilles Lipovetsky, *Fericirea paradoxala. Eseu asupra societatii de hiperconsum*, Iasi, Editura Polirom, 2007;
H-R Patapievici, *Omul recent : o critica a modernitatii din perspectiva intrebarii "Ce se pierde atunci cand ceva se castiga?"* Bucuresti, Editura Humanitas, 2001;
Theodor W.Adorno, *Minima Moralia. Reflectii dintr-o viata mutilata*, Bucuresti, Editura Univers, 1999

Linda Hutcheson, *Politica postmodernismului*, Bucuresti, Editura Univers, 1997
Linda Hutcheson, *Poetica postmodernismului*, Bucuresti, Editura Univers, 2002;
Aurel Codoban, (coord), *Postmodernismul : deschideri filosofice* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995;
Irina Stanciugelu, *Prefixul "post" al modernitatii noastre: studii de filosofia culturii*, Bucuresti, Editura Trei, 2002;
Tzvetan Todorov, *Cucerirea Americii - problema celuilalt*, Iasi : Institutul European, 1994; Tzvetan Todorov, *Noi si ceilalti – despre diversitate*, Iasi : Institutul European, 1999;
Christopher Butler, *Postmodernism : a very short introduction*, Oxford University Press, cop. 2002;
Nick Kaye, *Postmodernism and performance*, London, Macmillan, 1994;
Magda Carneci, *Art of the 1980s in Eastern Europe : texts on postmodernism*, Pitesti : Paralela 45, 1999;
Fernando de Toro, Alfonso de Toro, Kathleen Quinn, *Borders and margins : post-colonialism and post-modernism*, Frankfurt am Main : Vervuert, 1995.
Luc Ferry, *Le sens du beau : aux origines de la culture contemporaine*, Paris, Le Livre de Poche, 2001;

4. Antologii de texte, Enciclopedii si resurse on-line

Continental Aesthetics Reader, Edited by Clive Cazeaux, Routledge, London and New York, 2006;
Continental Aesthetics. Romanticism to Postmodernism. An Anthology, **2001, Blackwell Publishing**;
- *Encyclopedia of Aesthetics*, Editor in Chief, Michael Kelly, vol. 1- 4, Oxford University Press, 1998;
www.phenomenologycenter.org, site-ul Center for Advanced Research in Phenomenology USA;
<http://popups.ulg.ac.be/>- *Bulletin d'Analyse Phénoménologique*;
<http://phenomenology.marjon.ac.uk/journal.htm> - *Journal of the British Society for Phenomenology*
<http://www.brill> - *Research in Phenomenology*
<http://www.phenomenology.ro> - site-ul Societatii romane de fenomenologie;